

PROBEREN OM IPM PRAKTISCH TE HOUDEN

Vanaf dit jaar is geïntegreerd telen verplicht. Doorgaans spreekt men over IPM, de afkorting van *Integrated Pest Management*. We spraken met Annie Demeyere, van de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (ADLO), die heel wat coördinatiewerk verrichtte bij de uitwerking van het Vlaams beleid. Ook Karolien Cools, consultant akkerbouw bij Boerenbond, werkte sterk mee in het voorbereidingstraject.

— Patrick Dielerman

Eerst hebben we het over de wetgeving. De verplichting tot geïntegreerde teelt is het gevolg van de Europese richtlijn voor het duurzaam gebruik van pesticiden. Daaronder vallen zowel gewasbeschermingsmiddelen als biociden (bijvoorbeeld rattenvergift). De bedoeling is dat elke Europese burger daar op een verantwoorde manier mee omgaat en dat hij weet waar hij mee

bezig is. Men wil de risico's verbonden aan het gebruik van pesticiden minimaliseren, door te streven naar een optimaal gebruik ervan.

Geïntegreerde productie is slechts een klein deeltje van die richtlijn. Ook de fytolientie, de keuring van spuittoestellen, de reglementering voor spuitlokalen, de ophaling van lege verpakkingen en de bescherming van het oppervlaktewater

maken daar deel van uit. "Gelukkig zijn heel veel van die aspecten bij ons al in orde", zegt Karolien. "De fytolientie en IPM zijn de enige die nieuw zijn." Annie wijst op het bestaan van het Vlaams actieplan 'Duurzaam gebruik van pesticiden'. "De richtlijn voorziet dat elke lidstaat over een dergelijk plan moet beschikken. Voor België zijn dat er 4: een federaal, een Vlaams, een Waals en een Brussels

actieplan. Het Vlaams actieplan legt het accent op de niet-land- en tuinbouwactiviteiten, zoals bij openbare besturen en op publiek toegankelijke terreinen. We hebben de land- en tuinbouwactiviteiten daar uitgehaald, omdat we met de verplichtingen van de fytolicentie, IPM, de keuring van de spuittoestellen, de ophaling van verpakkingen en dergelijke al een heel stuk van de richtlijn gerealiseerd hebben. Nieuw is dat ook de niet-landbouwkundige gebruikers nu verplicht worden om met een minimale inzet van gewasbeschermingsmiddelen te werken en daar een planning voor op te maken." Volgens Karolien is het grote voordeel dat we vanuit de sector maar met één wetgeving geconfronteerd worden en niet met een aantal elkaar overlappende wetgevingen die soms ook tegenstrijdigheden inhouden.

.....
Als er met IPM iets moet veranderen, dan is het wel de mentaliteit om op vaste tijdstippen te spuiten.
.....

Vorbereiding

Annie schetst de structuur in de aanpak: "De fytolicentie is een federale bevoegdheid, bij IPM ligt die regionaal. Na de startvergadering in Sint-Katelijne-Waver, in september 2010, zijn we onmiddellijk gestart met de voorbereiding. Er is een overkoepelende adviesraad, maar daarin is vrij snel beslist om experts per deelsector samen te brengen. Dat zijn actoren uit het werkveld. Voor de sector groenten en fruit zijn dat bijvoorbeeld de voorlichters van ADLO en mensen van de beroepsorganisaties en de afzetkanalen. De veilingen en de verwerkende nijverheid zijn al belangrijke partners in het kader van het Flandrialabel en voor milieu-lasstenboeken. Voor de akkerbouw en de ruwvoerders werden bijvoorbeeld de mensen van Semzabel betrokken. Ieder van die werkgroepen ging na in hoeverre in hun sector de 8 punten die Europa vooropstelt al ingevuld worden. We zijn dan voor elk van die 5 sectoren een lasstenboek beginnen uitwerken. Uiteindelijk resulteerde dat in een checklist. Daarin staan punten waaraan men moet voldoen, maar er zijn ook aanbevelingen bij."

Karolien vult aan dat het positief is dat boven die werkgroep, de voorlichters van ADLO geregeld terugkoppelden met elkaar. Hierdoor liggen de formulering van de eisen, maar ook het niveau ervan, zeer dicht bij elkaar. "Dat is heel belangrijk voor gemengde bedrijven waar bijvoorbeeld akkerbouw met fruit, of ruwvoerders met groenteteelt, gecombineerd worden. Alleen de sierteelt loopt daar wat los van, maar gelukkig is dat een gespecialiseerde sector en zijn er weinig gemengde bedrijven met een sierteelttak."

Karolien zat in de voorbereidende werkgroep voor de akkerbouw. Enkele collega's werkten mee in de werkgroepen

gecontroleerd worden, omdat ze nu mee in de checklist zitten. Annie vertelt dat het belangrijk is dat de lat in alle sectoren even hoog ligt en uiteraard hoog genoeg om te voldoen aan de Europese regelgeving, maar ook niet te hoog. "Als je de lat te hoog legt, word je geconfronteerd met weerstand vanuit de sector. Wanneer mensen vinden dat iets niet haalbaar is, zijn ze niet bereid om daar inspanningen voor te doen. We voelen heel goed in de werkgroepen dat als we de lat op een aanvaardbaar niveau leggen, de meerderheid van de land- en tuinbouwers zal instappen. We zijn daar in Vlaanderen na anderhalf jaar overleggen

Karolien Cools (links) en Annie Demeyere staken de voorbije 3 jaar heel wat tijd in het voorbereiden van de invoering van het geïntegreerd telen.

voor de andere sectoren. We hebben de voorstellen van de checklists voorgelegd aan onze vakgroepen. Doordat we in de werkgroepen met mensen uit de praktijk zaten, waren de checklists al vrij praktisch gericht en vormde het merendeel van de vereisten eigenlijk geen probleem voor onze mensen. We kregen heel vaak 'Dat doen we al' te horen. De discussie rond de bufferzones was eigenlijk de moeilijkste, omdat er wat onduidelijkheid is hoe die spuitvrije zone van 1 m langs waterlopen zal gemeten worden. Die bufferzones bestaan al lang. Ze worden opgelegd door het decreet rond integraal waterbeleid. Tot nu toe werden ze vrij weinig gecontroleerd en ze zullen strikter

vrij goed uitgekomen. De tweede bezorgheid was om voor Vlaanderen en Wallonië hetzelfde te bekomen. Veel bedrijven werken aan beide zijden van de taalgrens, en ook de leveranciers van de veilingen zijn afkomstig uit de 2 taalgebieden. Voor de handel is het heel moeilijk om bij de commercialisatie 2 verschillende IPM-verhalen te vertellen. Uiteindelijk zijn we erin geslaagd om in Vlaanderen en Wallonië een gelijkaardig systeem te hebben. De enige verschilpunten zijn die waar de wetgeving verschillend is. Het mestplan in Wallonië is anders ingevuld dan MAP4 bij ons, bijvoorbeeld. Ook de regels rond erosie zijn anders, en daar kunnen we natuurlijk niet aan raken."

Goede landbouwpraktijken

Op mijn vraag wat erosie bij de regels voor IPM komt doen, reageert Karolien dat geïntegreerde teelt voor het totaal staat. "Preventie is een belangrijke pijler binnen dit verhaal. Goede landbouwpraktijken zijn een vorm van preventie. Als je zorgt dat je gewas op een goede manier kan groeien, dan is de kans dat je last krijgt van ziekten of plagen een stukje kleiner."

Annie wijst erop dat een van de 8 principes die de EU vooropstelt net bodembeheer is. Dan kom je onmiddellijk bij erosiepreventie en organischestofgehalte. "Met een goede bodemstructuur, bemesting en waterhuishouding voelen de planten zich goed, en worden ze ook minder ziek. Dat is een van de punten waar we aanvankelijk discussies over hadden met de sector. Men stelde dat we veel verder gingen dan gewasbescherming maar als je, zoals Karolien stelt, over preventie spreekt dan begin je eigenlijk met een goede teelttechniek en met kennis van je bodem en de gebruikte rassen. In geïntegreerd telen speelt niet

alleen kennis van de gewasbeschermingsmiddelen en hun werking, maar het totaalpakket. Daarom is IPM ruimer dan alleen maar gewasbescherming.

In het verleden gebeurde al heel veel onderzoek. Bijvoorbeeld tarwe die een te hoge stikstofbemesting kreeg, wordt vatbaarder voor bladluizen en voor een aantal schimmelziekten. In graan is dat witziekte, maar in de groenteteelt zijn er ook schimmelziekten die beter aanslaan in dergelijke omstandigheden. Het microklimaat is meestal vochtiger en warmer dan in een ijler gewas."

Vegaplan

Er werd een samenwerking opgezet met Vegaplan. "In de richtlijn duurzaam gebruik staat dat wij aan Europa moeten rapporteren hoe we IPM realiseren in Vlaanderen. Je kan mooie regels uitwerken, maar uiteindelijk is er controle nodig. De sector vroeg een systeem te zoeken dat niet veel meer zou kosten, en zeker niet veel meer administratie zou teweegbrengen. In Vlaanderen hebben we Vegaplan, waarin een aantal kwaliteitslasten-

boeken zitten die al moeten geïmplementeerd worden in de groente- en fruitsector en in de aardappelsector. Daarnaast moeten in het kader van de voedselveiligheid ook de sectorgidsen en het autocontrolesysteem gerespecteerd worden. We hebben beslist om hier het IPM-wagonetje aan te hangen. Dat betekent dat land- of tuinbouwers die vandaag al aangesloten zijn en zich laten controleren in het kader van de kwaliteitslastenboeken en bovendien in orde zijn met hun autocontrole, tegelijkertijd ook de IPM-checklist kunnen laten controleren met slechts een minimale meerkost en weinig bijkomende administratie. Dat is al het geval voor het grootste deel van de Vlaamse land- en tuinbouwers."

Karolien beaamt dat de leden ook sterk benadrukten dat ze niet nog eens een nieuwe controle en een nieuwe controleur wilden. "Door dat te integreren in de IKKB-standaard (nu Vegaplan-standaard) vermijden we dat ze zich nog maar eens een halve dag moeten bezighouden met een extra controleur die van alles en nog wat komt controleren. Dat zou bovendien sowieso een gedeelte overlap zijn. Er is wel iets extra, maar de bijkomende inspanningen zijn minimaal."

PHYTOFAR VERWELKOMT DE IPM-RICHTLIJNEN

Phytofar, de Belgische Vereniging van de Gewasbeschermingsmiddelenindustrie, ondersteunt de geïntegreerde gewasbescherming en ziet dit als een duurzame toekomst voor de land- en tuinbouw. Phytofar was actief betrokken in de 5 voorbereidende werkgroepen.

Wij zijn tevreden met de realistische aanpak van de IPM-richtlijnen en sluiten ons aan bij de visie dat deze richtlijnen voor de land- en tuinbouwers die de goede landbouwpraktijken al toepassen nauwelijks iets extra inhouden.

Phytofar promoot al lang een duurzaam en doordacht gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Voor wat het spuiten van gewasbeschermingsmiddelen betreft, denken we dan bijvoorbeeld aan het gebruik van selectieve middelen die de nuttige organismen sparen, het toepassen van resistentie-strategieën, het vermijden van puntvervuiling, het gebruiken van driftreducerende doppen, het respecteren van de spuitvrije bufferzone, het zo veel mogelijk spoelen van het spuittoestel op het veld of op een oppervlakte die voorzien is van de nodige opvang (bijvoorbeeld een fytozak of biofilter) en het correct inleveren van lege verpakkingen bij Phytofar-Recover.

De gewasbeschermingsindustrie engageert zich om in de toekomst producten te ontwikkelen en aan te bevelen rekening houdend met de principes van IPM, technieken te ontwikkelen die de toepassing van IPM vooruithelpen en communicatiecampagnes te voorzien voor de distributeurs en landbouwers rond IPM.

Sofie Vergucht, Phytofar

Niet blind spuiten

Annie benadrukt dat ze niet de indruk willen wekken dat IPM een lege doos is. "We hebben gezorgd voor een minimale inspanning, maar er moet wel een inspanning komen. Om een voorbeeld te geven: vandaag kan je nog altijd blindelings kalenderbespuitingen uitvoeren. Als er met IPM iets moet veranderen, dan is het wel de mentaliteit om op vaste tijdstippen te spuiten. Nu wordt aan de land- en tuinbouwers gevraagd om te noteren waarom ze een bespuiting uitvoerden. Dat kan zijn omdat ze lid zijn van een waarschuwingdienst, bijvoorbeeld voor de fruitteelt, granen of aardappelen, en het advies kregen om te spuiten of dat ze zelf waarnemingen in het veld hebben verricht en bijvoorbeeld bladluistellingen hebben uitgevoerd, of dat ze zich hebben laten bijstaan door een erkende beroepsadviseur. Dus naast wat ze hebben gespoeten moeten ze nu ook noteren op basis waarvan ze die behandeling uitvoerden. Daarmee stappen we af van het systeem van blinde en soms nutteloze bespuitingen."

Karolien bevestigt dat dit in bepaalde sectoren nog vrij veel voorkomt. "Maar

ook binnen sectoren zijn er grote verschillen. De landbouwers die het eigenlijk al goed doen en al de goede landbouwpraktijken volgden, zullen nauwelijks iets extra

blijft een evolutief systeem, en dat is nodig want de teelttechniek evolueert permanent. Er zal ook nog info komen uit de ADLO-demonstratieprojecten (zie

Wanneer je insecticiden kiest, moet je nog meer rekening houden met de vraag of het middel ook nuttige organismen spaart.

moeten doen. Voor diegenen die weinig infovergaderingen volgden en zich daar nog weinig van aantrokken, zal dat wel een grote wijziging zijn.”
“Het klopt dat die nu gedwongen worden om zich aan te sluiten bij de koplopers”, reageert Annie. “We krijgen nogal eens de opmerking vanuit Boerenbond dat mensen die het al goed doen nooit beloofd worden. Nu worden ze in die zin beloofd, dat ze weinig extra inspanningen zullen moeten doen. De achterblijvers staan nu wel voor een sterke inhaalbeweging. Voor hen zullen IPM en de fyto-licentie een heel zware inspanning zijn. Goed om te weten is dat de controle blijft lopen in de termijnen die nu al golden bij Vegaplan, dus een audit om de 3 jaar. Wie dit jaar een audit kreeg zal er volgend jaar geen nieuwe moeten laten uitvoeren, maar pas binnen 3 jaar. Dat betekent dat we begin 2018 een perfect beeld zullen hebben hoe goed de Vlaamse land- en tuinbouwers IPM kunnen implementeren. Dan pas kunnen we zien of het systeem haalbaar is, waar we moeten bijsturen en of we eventueel hier of daar een stapje verder kunnen gaan of wat gas terug moeten nemen. Het

kader p. 19). Telkens zal de werkgroep van die sector de evoluties bekijken en bepalen hoe hoog de lat gelegd wordt.”
Karolien vult aan dat de mensen die pas een audit achter de rug hebben niet moeten denken dat ze pas binnen 3 jaar moeten beginnen met IPM. “In de regels van Vegaplan zit ook het aspect van controle of de regels toegepast worden. Als er een nieuw lastenboek komt, moet men de vereisten daarvan toepassen, en dat wordt nagegaan bij de eerstvolgende

controle. Die kan ook onverwachts zijn, want de lastenboeken en accreditaties van het controlesysteem vereisen ook een bepaald percentage steekproefsgewijze niet-aangekondigde audits, waarvoor men niet moet betalen.”

Annie verduidelijkt dat aan de controle-organisaties gevraagd werd om pas met de controle op IPM te beginnen vanaf het nieuwe voorjaar, dus vanaf 1 april. Op dit moment wordt er op alle voorlichtingsvergaderingen over gesproken. Het voortichtingsplan van ADLO en de praktijkgids gewasbescherming met per sector de IPM-richtlijnen worden voorgesteld op 31 januari. Er zullen een aantal persconferenties zijn, ook gericht op de handel. Vanuit de groente- en fruitsector, waar al Flandria-lastenboeken en geïntegreerde fruitteelt bestaan, komen er vragen hoe die zich verhouden tot IPM. In de fruitteelt, de glasgroenten (vanuit EurepGap en later GlobalGap) en de vollegrondsgroenten voor de diepvriesverwerking (CKC) is geïntegreerde teelt op vraag van de afnemers al sterk ingevoerd vanaf 2000. Als je die lastenboeken bekijkt zie je een IPM-verhaal. Er zijn kleine verschilpunten, maar de hoofdlijnen zijn dezelfde. Het verschil is dat die lastenboeken gedreven waren vanuit de handel en dat het nu vanuit de overheid, vanuit de Europese Unie komt, maar eigenlijk is het hetzelfde verhaal. ■

VOORBEREIDINGSTRAJECT IN 5 SECTORWERKGROEPEN

De voorbereiding van IPM verliep in 5 werkgroepen met daarboven een overkoepelende adviesraad. Per sector werd nagegaan in welke mate de door Europa

voorgestelde actiepunten al werden gehaald. Er werd per sector ook een checklist uitgewerkt.